

Mats'ko D. S. The algorithm which will help future English teachers of Primary School to use Tense Forms of English Verbs.

The article deals with the problem of making the algorithm which will help future English teachers of Primary School to use Tense Forms of English Verbs.

Key words: algorithm, future English teachers of Primary School, step, Tense Forms of English Verbs.

УДК 81-139

Чеснокова Г. В.

**ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ЯК НОВИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ**

У вивченні художнього тексту, поетичного зокрема, донедавна вважалося, що дослідження є синонімом інтерпретації тексту, коли гіпотези висувуються на підставі суб'єктивної думки і інтуїції вченого, а висновки робляться здебільшого завдяки герменевтичній методології аналізу. Дослідники дотримувалися дуалістичної точки зору, яка передбачала, що точні і гуманітарні науки належать до двох різних, несумісних світів. Виходячи із такої перспективи, лінгвістичні розвідки мали б виконуватися якісними методами, що ґрунтуються на інтроспекції та суб'єктивній позиції дослідника. Кількісні ж методики повинні б були застосовуватися виключно представниками точних наук.

Утім у сучасному мовознавстві гостро постає проблема необхідності міждисциплінарних досліджень, і саме цим визначається актуальність цієї статті. За такого підходу, досягнення інших, суміжних наук допомагають зробити результати лінгвістичних студій валіднішими, а висновки – переконливішими: міждисциплінарні розвідки “тільки приносять користь так само, як і безліч інтердисциплінарних і плюридисциплінарних підходів. Зараз найзахоплюючий час ... для того, щоб займатися вивченням художнього тексту” [3, с. 10].

На необхідності тісної співпраці мовознавців і представників інших галузей знань наголошував Е. Сапір після Гаазького конгресу, а таку його думку про суттєве розширення горизонтів традиційної лінгвістики Р. Якобсон пояснював саме платформою, яку конгрес проголосив [14, с. 452]. Сьогодні, коли соціальна орієнтація наукової, лінгвістичної у тому числі, думки набуває обертів [12, с. 263], є всі підстави вважати, що мовознавчі дослідження не тільки можуть, але й повинні спиратися на досвід соціології, педагогіки тощо, адже це розширює наукові погляди вчених, а “соціальний вимір [мовознавчих] розвідок стає тим проміжним пунктом, із якого шлях до інших важливих сфер наукового інтересу є значно коротшим” [27, с. 21]. Так само і психологія як наука про психічні

процеси є дуже корисною для досліджень художнього, поетичного у тому числі, тексту, оскільки “психіка людини є витокom усіх точних і гуманітарних наук” [16, с. 152]. Отже метою нашої статті стало наукове обґрунтування такого підходу.

Науковою парадигмою, яка поєднує у собі досягнення різних галузей знань і таким чином поглиблює наукове розуміння художнього тексту й дихотомії “текст – читач”, стали теорії реакції читача (*readers' response*) на тексти різних жанрів. Такі вчення постулюють, що читання – це “психолінгвістичний процес, за якого значення декодується із мовних засобів спілкування” [8, с. 161–163], і важливим виступає усвідомлення різниці між власне процесом читання та його результатом, естетичним впливом, реакцією читача на текст.

Сьогодні мовознавчі розвідки (вивчення реакції читача на художній текст у тому числі) все частіше здійснюються завдяки залученню емпіричних методів дослідження (надалі – ЕМД) (від грецького *empeireia* – “досвід”), отже, у висвітленні такого підходу полягає наукова новизна цієї студії. ЕМД, які стали предметом нашого вивчення, ми визначаємо як методологію, у якій емпіричні (досвідні) спостереження або дані ретельно збираються задля того, щоб надати відповідь на певне дослідницьке питання, яке є представленим у формі гіпотези. Емпірична традиція “своїм витокom має суспільні науки ..., спочатку запозичивши психометричні моделі, а більш нещодавно – антропологічні” [22, с.389]. Такі студії підтримують Третю культуру Ч.П. Сноу, згідно поглядів якого вчений-лінгвіст має “розмовляти однією мовою” із представником точних наук [28, с. 71], адже вони мають між собою багато спільного. До речі, всупереч стереотипу, виявлено, що студенти-“фізики”, всупереч стереотипу, читають більше як навчальної, так і художньої літератури, аніж студенти-філологи [32].

Вивчення американського романтичного поетичного тексту у ракурсі виявлення реакції реального читача на такий текст шляхом перевірки розроблених гіпотез можливо саме завдяки використанню ЕМД. Не заперечуючи цінності герменевтичних поглядів, зазначимо, що реакція на текст теж є певного роду інтерпретацією. Вона структурується завдяки навичкам читання, які отримують люди крізь призму своєї декодуєної сітки – культури, що обумовлена соціально. Тут ми погоджуємося із думкою П. Моранди про те, що будь-яка інтерпретація не є відкритим чи вільним процесом, а натомість завжди виконується в рамках певної культурної матриці [25, с. 173]. Особливості і наслідки такого процесу можна розкрити саме шляхом застосування ЕМД художнього тексту.

Ми послуговуємося розумінням емпіричної методології як такої, що спирається на три ключові принципи: “спостереження, вимірювання і теоретичне підґрунтя” [39, с. 13, 16]. Загалом ЕМД ґрунтуються на незалежному спостереженні, контрольованому досвіді та експерименті. Незалежність передбачає, що спостереження не підпадає під вплив

суб'єктивної позиції вченого та може бути повтореним іншими дослідниками. Інші учені також у змозі піддати контрольному аналізу зібрані дані (*контрольованість* експерименту), а самі дані не залежать від преференцій чи наукових поглядів дослідника. Отримані результати, звичайно, потребують наукової інтерпретації, утім її межі суворо лімітуються емпіричною методологією, яка задає стандарти можливих аргументів на користь чи проти конкретного потрактування.

У мовознавстві залучення ЕМД допомагає зрозуміти феномени реального життя, наприклад, естетичний досвід читача художнього тексту, адже вивчається *справжній* досвід *справжнього* читача *справжнього* тексту [35, с. 21]. ЕМД додають якості, достовірності й об'єктивності [32], яких подекуди бракує у наукових розвідках, що базуються на інтуїції та особистих враженнях автора. За умов застосування такої методики літературна система (система ЛІТЕРАТУРИ¹) розглядається, перш за все, як соціальна із урахуванням важливої ролі всіх її агентів [2, с. 32]. Внутрішня структура такої системи передбачає чотири дії або ролі: продукування тексту, посередництво (роль видавця), рецепцію та пост-обробку [26]. Таким чином, емпіричне вивчення художнього тексту (надалі ЕВХТ) означає дослідження дій усіх чотирьох агентів, залучених у ЛІТЕРАТУРУ, а також з'ясування, як така система співвідноситься із іншими суспільними системами.

Будучи дійсно міждисциплінарним за своєю сутністю, ЕВХТ особливої уваги приділяє вивченню психології ті соціології сприйняття художнього тексту на противагу індивідуальній інтерпретації твору. На думку Ж. Стіна і Д. Шрама, у центрі уваги ЕВХТ знаходиться прагнення зрозуміти елементи та агентів, які утворюють систему ЛІТЕРАТУРИ, наприклад, виявлення того, ким саме є читачі тексту, як вони читають певний текст, чи втручаються у процес читання елементи-посередники тощо [31]. Для виконання таких дослідницьких завдань ЕВХТ спирається на використання ЕМД – як якісних, так і кількісних (більш детально про це див. далі), що традиційно використовуються у суспільних науках. ЕМД дозволяють ученим чіткіше зрозуміти досліджувані явища, оскільки гіпотези піддаються експериментальній перевірці, а не приймаються на віру.

Історичний початок ЕВХТ бере із семантичних праць Ф. Голтона, що у ХІХ столітті вивчав значення іменників у тексті через асоціації, які вони викликають у читачів. Експериментальному дослідженню піддавав зв'язок мислення й мовлення Л. С. Виготський [38]. Новою фазою у розробці таких учень стало залучення до лінгвістичних розвідок кількісного аналізу наприкінці 1950-х – у 1960-х роках [30, с. 638]. Цей погляд став насправді інноваційним, адже більшість учених-мовознавців, що приділяли у той час увагу вивченню процесу читання, не прагнули

¹ Слово "література" ми пишемо великими літерами, коли маємо на увазі систему, розроблену З.Шмідтом [26].

досягти глобальних висновків, як це уможливлює кількісний підхід, а натомість концентрувалися на вузьких аспектах процесу сприйняття тексту.

Втім, систематичне залучення ЕМД до лінгвістичних студій і сьогодні залишається новим підходом. Він бере формальний початок від розвідок групи вчених NIKOL (*Nicht Konservativ Literaturwissenschaft* – Нетрадиційне вивчення художнього тексту) у 1970-х і заснування у 1987 році З. Шмідтом IGEL (*Internationale Gesellschaft für empirische Literaturwissenschaft*) – Міжнародного товариства емпіричних досліджень художнього тексту. На думку Л. Халаша, “започаткувавши емпіричні дослідження художнього тексту, Шмідт проклав широку дорогу, яка відтоді систематично поєднуватиме всі доречні метатеоретичні, емпіричні, філософські, історичні, лінгвістичні, соціологічні та психологічні дослідження заради того, щоб презентувати сучасний мультидисциплінарний підхід” [10, с. 11]. На важливості емпіричного, міждисциплінарного дослідження поетичного тексту наполягає й один із засновників когнітивної поетики Р. Цур [34], який вважає, що такі два підходи до вивчення поетичного тексту (когнітивний і емпіричний) цілком можливо й доцільно поєднувати.

ЕВХТ відрізняється від герменевтичної перспективи тим, що вивчає не текст як такий, а що люди “роблять” із ним [1]. Такий аналіз є міждисциплінарним, оскільки з метою валідації припущень використовуються одночасно кількісні та якісні методи (наприклад, анкети або опитування). У цьому сенсі ЕВХТ розглядає художній текст як дію, а не як смисл. Дослідження фокусується не на тому, що той чи інший текст “значить”, а на тому, як процес читання змінює життя людей: “залучення читача як особистості передбачає, що його реакція відображатиме когнітивний стиль читача, його культурні і соціальні норми, систему цінностей і очікування” [4, с. 12].

Отже, ЕМД, які застосовуються у мовознавчих дослідженнях, поділяються на два типи: *якісні* і *кількісні* [37, с. 58–59]. Якісні ЕМД спираються на логіку наукового мислення, оскільки висновки робляться за результатами спостережень, письмових свідчень та інтерв'ю. Кількісні ж ЕМД ґрунтуються на принципах статистичного аналізу, коли дані збираються у вигляді цифрових показників й аналізуються за допомогою комп'ютерних програм обробки даних [23]. Найголовніша різниця між такими двома підходами полягає у тому, яким саме чином підтверджується чи спростовується робоча гіпотеза дослідження: шляхом логічних умовиводів на підставі внутрішньої логіки (*якісні* методи) або ж шляхом отримання більш надійних висновків, що підтверджуються математично (*кількісні* методи). Як правило, *кількісні* ЕМД використовуються для удосконалення добре розвинутих наукових теорій [41] за умов наявності багатой бібліографії. Із іншого боку, навіть у такій ситуації принагідними стають *якісні* ЕМД, які варто використовувати для подальшої розробки проблематики.

Із метою формулювання нової гіпотези варто використовувати *якісні* ЕМД у той час, як *кількісними* ЕМД варто користатися у випадку, коли вчені піддають перевірці гіпотези та припущення, що вже існують.

Для дослідників-початківців *якісні* ЕМД є важкішими для застосування, адже їх вміле використання потребує більше фонових знань, обізнаності у відповідній науковій літературі, навичок писемного мовлення тощо. Натомість *кількісні* ЕМД, які на перший погляд можуть відлякувати мовознавців значною кількістю цифр, таблиць, схем і формул, насправді є простішими саме для новачків у науці [37, с. 59]. У будь-якому разі у сучасному мовознавстві існує потреба у використанні як якісних, так і кількісних ЕМД, і важливим є проведення ретельно організованого експерименту.

Експеримент у лінгвістиці ми визначаємо як системний метод дослідження, що дозволяє вченим дати відповідь на дослідницьке запитання підконтрольним шляхом. Зокрема у нашій роботі у вивченні поетичної компетенції експеримент передбачає створення ситуації читання, яка уможливило встановлення зв'язків між змінними, наприклад, емоціями, які відчуває людина під час читання, і її гендерною приналежністю. Отже, якщо дослідник хоче дізнатися, наприклад, чи однаково чоловіки й жінки реагують на насильство у тексті, єдиним шляхом отримання достовірної відповіді є проведення експерименту, у якому учасники обох статей звертатимуться до того ж самого тексту та відповідатимуть на однакові питання після прочитання. Звичайно, така ситуація читання є штучною, втім це не впливає на вірогідність результату, адже обидві групи стикатимуться із однаковою "нереальністю" ситуації.

ЕМД у мовознавстві є ширшими за звичайний статистичний обрахунок, і закиди в редукціонізмі такого підходу можна легко спростувати [20, с. 135]. За У. Марголіном, у лінгвістиці треба вести мову про експеримент у тому сенсі, що "можливим є маніпулювати текстуальними та контекстуальними даними, а потім спостерігати та вимірювати результати і їх варіації у різних випадках" [21, с. 9], як це роблять, наприклад, П. Діксон та М. Бортолуссі [5], вивчаючи текстові та позатекстові маніпуляції як експериментальний засіб дослідження реакції читача на текст.

Наразі ЕМД широко використовуються практично у всіх сферах лінгвістики: в дискурс-аналізі [11], нарратології [29], розвідках реакції читача на висунення у художньому тексті [24], корпусній лінгвістиці [9; 18], комп'ютерній лінгвістиці [19] та стилістиці [13], когнітивній лінгвістиці [40; 17] тощо. Цілком слушною є думка Д. Фрімена про те, що сучасна наука потребує так званої "Нової Філології" (термін автора). Цей підхід охоплює такі сфери досліджень, як стилістику, дискурс-аналіз, нарратологію, сучасну метрику, емпіричний підхід до літературознавства, європейську школу поезики, що бере свій початок у Празькій школі та російському формалізмі, стрімко прогресуючі розвідки

когнітивної метафори, а також достатню кількість неспеціалізованих знань у сучасній лінгвістиці, щоб ефективно працювати у зазначених напрямках“ [7, с. 35–36]. Таку “Нову Філологію”, за Д. Фріменом, варто розрізняти із традиційним германським мовознавством, а також із “теоретичною революцією у лінгвістиці” Н. Хомського і його послідовників, і саме такої філології потребує сучасна парадигма досліджень.

Міждисциплінарний підхід є прийнятним і для аналізу поетичного тексту, а також різнопланових аспектів поетичної компетенції читача. Поетику тут ми розуміємо у яacobсонівському сенсі як таку, що “у широкому значенні слова має відношення до поетичної функції не тільки у поезії, де така функція домінує над іншими функціями мови, але й поза межами поезії, коли над поетичною функцією домінує інша функція” [15, с. 79], наприклад, соціальна. Як вже зазначалося вище, у вивченні віршованого тексту важливо студіювати не що “міститься” у тексті, а що текст “робить” із його читачем, оскільки “не присутність поетичних якостей визиває певного роду увагу з боку читача, а навпаки – приділення уваги читачем спричинює появу поетичних якостей” [6, с. 326], і це можливо дослідити емпіричним шляхом.

Прикладом емпіричного підходу до вивчення поетичного тексту та його впливу на читача є експериментальна текстова маніпуляція поетичним метром В. ван Піра, метою якої є дослідження ефекту метричної побудови віршованого тексту на реакцію на нього читача в естетичному та мнемонічному сенсі [36].

За умов використання ЕМД слід дотримуватися чіткої процедури дослідження. Перед тим, як розпочати розвідку, вченому варто визначитися із її принциповим типом, що допоможе обрати вірну методику його виконання. Всі студії можна умовно розподілити на три базові групи: пояснювальні, розвідувальні та описові [37, с. 60].

Пояснювальне дослідження підпадає під таку схему: “Якщо А, то Б” або “Б можна пояснити А”, наприклад, “інтерес українців до вивчення іноземної мови залежить від мови, якою вони навчалися у середній школі”. Гіпотези пояснювального дослідження найкраще перевіряти експериментальним шляхом.

Розвідувальна студія дозволяє вченому зануритися у сферу, про яку ще мало відомо науковцям, та знайти відповіді на несподівані запитання, як, наприклад: “Чому пацієнти у лікарнях почуваються краще після прочитання художніх текстів певного типу?” або “Яким статтям (україномовним чи англomовним) студенти-філологи виказали більше довіри під час виборів 2004 року в Україні?”. Однак, тут важливо зробити певне застереження. Наразі залишається небагато сфер, у якій науковці ще не сказали свого слова, отже, варто перед тим, як вважати своє дослідження розвідувальним, ретельно ознайомитися із відповідною науковою літературою та вивчити науковий доробок попередників – вірогідність того, що на питання, яке на перший погляд здається

інноваційним, уже існує науково обґрунтована відповідь, є досить високою.

Описова розвідка дозволяє науковцеві описати предмет свого дослідження, наприклад, “Якими є характерні риси українських перекладів Емілі Дікінсон?”

Визначення типу дослідження є досить важливим кроком у його проведенні, адже це надає змогу обрати вірний метод або комбінацію методів, які можна використовувати як одночасно, так і послідовно. Так відповіді на закриті питання анкет зазвичай обробляються кількісно у той час, як відповіді на відкриті зазнають якісного потрактування. Така комбінація дозволяє отримати точну, статистично обраховану відповідь на поставлене запитання та отримати валідні результати. До того ж якісні ЕМД дозволяють генерувати робочу гіпотезу, яку згодом можна підтвердити або спростувати за допомогою кількісних ЕМД.

Основними способами отримання даних у мовознавчих розвідках, виконуваних за допомогою ЕМД, є спостереження, ведення щоденника, протоколювання думок, які висловлюються вголос, інтерв'ю, метод фокус-груп, контент-аналіз, анкетування й проведення власне експерименту. Варто навчитися вміло користуватися всіма цими методами задля того, щоб зрозуміти, який із них якнайкраще відповідає меті та завданням конкретного дослідження. Слід пам'ятати, що такі методи використовуються із різними цілями – як для формулювання наукового припущення, так і для його експериментальної перевірки, а отже потребують вірної інтерпретації отриманих даних.

Як зазначалося вище, *анкетування* є одним із важливих методів отримання даних у сучасних мовознавчих дослідженнях. Дані, отримані шляхом заповнення учасниками експерименту анкет, надають можливості як якісного, так і кількісного аналізу у залежності від обраного вченим типу питання. Від якості укладання анкети напрямку залежить якість експерименту, отже, дослідникові варто серйозно поставитися до цього кроку у розв'язанні наукової проблеми.

У найбільш загальному розумінні питання в анкеті можна розподілити на дві великі групи: відкриті і закриті. Відповідь респондента на *відкрите* запитання передбачає власне вільне висловлення, а обмеження, як правило, стосуються лише обсягу відповіді. У *закритому* запитанні учасник має обрати свій варіант відповіді на запитання із тих, що йому пропонуються, та позначити його відповідним шляхом.

Наприклад, у своєму дослідженні вчений хоче з'ясувати, чи впливає наявність ілюстрацій у статтях із важливої суспільно-політичної проблематики на сприйняття інформації читачем. У такому випадку можна просто поставити таке запитання перед учасниками експерименту, сформулювавши його, наприклад, таким чином: “Як, на Вашу думку, впливає наявність ілюстрацій у статтях із важливих суспільно-політичних питань на Ваше сприйняття?” і надати змогу респондентам вільно

висловитися. Після отримання відповідей у письмовій формі вчений може зробити із них висновки, втім є досить великий ризик того, що відповіді будуть неконкретними, і буде важко або взагалі неможливо узагальнити отримані результати. Натомість можна застосувати інший вид запитання – закрите і піддати отримані дані статистичному обрахунку.

Перспективним у подальшому дослідженні проблематики ми вважаємо практичне застосування ЕМД у вивченні реакції українського читача на поетичні тексти американського романтизму.

Література

- 1. Andringa E.** Literature: Empirical Studies / E. Andringa // The Encyclopedia of Language and Linguistics / [ed. by R. Asher]. – Volume 4./E. Andringa //Oxford : Pergamon Press, 1994. – P. 2266–2271.
- 2. Barsch A.** The Empirical Theory of Literature – Current Aspects / A. Barsch // Conhecimento e Imaginação / [ed. by S. Zyngier, P. A .do Prado, R. M. De Britto Figueiredo]. – Rio de Janeiro : UFRJ, 2001. – P. 32–41.
- 3. Calin W.** The Twentieth-Century Humanist Critics. From Spitzer to Frye / W. Calin. // Toronto, Buffalo, L. : University of Toronto Press, 2007. – 268 p.
- 4. Dias P. X.** Reading and Responding to Poetry / P. X. Dias. // Portsmouth : Boynton/Cook Publishers, Heinemann, 1996. – 124 p.
- 5. Dixon P., Bortolussi M.** Textual and Extra-Textual Manipulations in the Empirical Study of Literary Response / P. Dixon, M. Bortolussi // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 75–87.
- 6. Fish S. E.** How To Recognize a Poem When You See One / S. E. Fish // Is There a Text in this Class?: The Authority of Interpretive Communities. – Cambridge, L. : Harvard UP, 1980. – P. 322–337.
- 7. Freeman D. C.** Notes Towards a New Philology / D. C. Freeman // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 35–47.
- 8. Goodman K. S.** Analysis of Oral Reading Miscues: Applied Psycholinguistics / K. S. Goodman // Smith F. Psycholinguistics and Reading. – N.Y., Chicago, San Francisco, Atlanta, Dallas, Montreal, Toronto, L., Sydney : Holt, Rinehart and Winston, 1973. – P. 158–176.
- 9. Graesser A. C., Morgan B.** An Automated Text Analysis: Willie van Peer's Academic Contributions / A. C. Graesser, B. Morgan // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 161–173.
- 10. Halász L.** IGEL – Seven Years After / L. Halász // Empirical Approaches to Literature. Proceedings of the Fourth Conference of IGEL. Budapest, August 1994 / [ed. by G. Rusch]. – Siegen : LUMIS, 1995. – P. 10–15.
- 11. Hall G.** Empirical Research into the Processing of Free Indirect Discourse and the Imperative of Ecological Validity / G. Hall // Directions in Empirical

- Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 21–34.
- 12. Hartman G.** The Critical Essay between Theory and Tradition / G. Hartman // The Geoffrey Hartman Reader / [ed. by G. Hartman, D. T. O'Hara]. – N.Y. : Fordham UP, 2004. – P. 258–267.
- 13. Hoover D. L.** Searching for Style in Modern American Poetry / D. L. Hoover // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 211–237.
- 14. Jakobson R.** Linguistics in Relation to Other Sciences / R. Jakobson // On Language / [ed. by L. R. Waugh, M. Monville-Burston]. – Cambridge, L. : Harvard UP, 1995. – P. 451–488.
- 15. Jakobson R.** The Speech Event and the Functions of Language / R. Jakobson // On Language / [ed. by L. R. Waugh, M. Monville-Burston]. – Cambridge, L. : Harvard UP, 1995. – P. 69–79.
- 16. Jung C. G.** Modern Man in Search of a Soul / C. G. Jung. – N.Y. : Harvest Book, 1960. – 244p.
- 17. Kimmel M.** Metaphors and Software-Assisted Cognitive Stylistics / M. Kimmel // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 193–210.
- 18. Louw B.** Consolidating Empirical Method in Data-Assisted Stylistics: Towards a Corpus-Attested Glossary of Literary Terms / B. Louw // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2008. – P. 243–264.
- 19. Louwerse M., Benesh N., Zhang B.** Computationally Discriminating Literary from Non-Literary Texts / M. Louwerse, N. Benesh, B. Zhang // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 175–191.
- 20. Mar R., Djikic M., Oatley K.** Effects of Reading on Knowledge, Social Abilities, and Selfhood: Theory and Empirical Studies / R. Mar, M. Djikic, K. Oatley // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 127–137.
- 21. Margolin U.** Studying Literature and Being Empirical: A Multifaceted Conjunction / U. Margolin // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 7–19.
- 22. Marshall J.** Research on Response to Literature / J. Marshall // Handbook of Reading Research / [ed. by M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, R. Barr]. – Volume III. – Mahwah, L. : Lawrence Erlbaum, 2000. – P. 381–402.
- 23. McGann J.** Radiant Textuality. Literature after the World Wide Web / J. McGann. // N.Y. : Palgrave Macmillan, 2004. – 272 p.
- 24. Miall D. S.** Foregrounding and Feeling in Response to Narrative / D. S. Miall // Directions in Empirical Literary Studies / [ed. by S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2008. – P. 89–102.
- 25. Moranda P.** Mother culture is watching us or probabilistic structuralism / P. Moranda // Reader responses to literature: the empirical dimension / [ed. by

- E. Nardocchio]. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1992. – P. 173–188.
- 26. Schmidt S.** Foundation for the Empirical Study of Literature / S. Schmidt. // Hamburg : Buske, 1982. – 207 p.
- 27. Sell R. D.** Introduction: The New Interdisciplinarity / R. D. Sell // Literature and the New Interdisciplinarity. Poetics, Linguistics, History / [ed. by R. D. Sell, P. Verdonk]. – Amsterdam, Atlanta : Rodopi, 1994. – P. 9–26.
- 28. Snow C. P.** The Two Cultures / C. P. Snow. // Cambridge, N.Y. : Cambridge UP, 1998. – 110 p.
- 29. Sotirova V.** Reader Responses to Narrative Point of View / V. Sotirova // Poetics. – 2006. – № 34(2). – P. 108–133.
- 30. Squire J. R.** Research in Reader Response, Naturally Interdisciplinary / J. R. Squire // Theoretical Models and Processes of Reading / [ed. by R. B. Ruddell, M. R. Ruddell, H. Singer]. – Newark : International Reading Association, 1994. – P. 637–652.
- 31. Steen G., Schram D.** The Empirical Study of Literature: Psychology, Sociology and Other Disciplines / G. Steen, D. Schram // The Psychology and Sociology of Literature / [ed. by D. Schram, G. Steen]. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2001. – P. 1–16.
- 32. Tarvi L.** Comparative Translation Assessment: Quantifying Quality / L. Tarvi. // Helsinki : Yliopistopaino, 2004. – 270 p.
- 33. Tsiknaki E.** Literatur und Persönlichkeitsentwicklung. Eine empirische Untersuchung zur Erfassung des Zusammenhangs zwischen literarischem Lesen und Emotionaler Intelligenz / E. Tsiknaki. // Munich : Meidenbauer, 2005. – 236 p.
- 34. Tsur R.** Poetic Rhythm. Structure and Performance: An Empirical Study in Cognitive Poetics / R. Tsur. // Berne : Lang, 2007. – Режим доступу: http://www.tau.ac.il/~tsurxx/Rhythm_Book_mp/Book_folder/TitlePage.html
- 35. van Peer W.** The Inhumanity of The Humanities / W. van Peer // New Beginnings in Literary Studies / [ed. by J. Auracher, W. van Peer // Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, 2008. – P. 1–23.
- 36. van Peer W.** The Measurement of Metre / W. van Peer // Poetics. – 1990. – № 19. – P. 259–275.
- 37. van Peer W., Hakemulder J., Zyngier, S.** Muses and Measures: Empirical Research Methods for the Humanities / W. van Peer, J. Hakemulder, S. Zyngier. // Newcastle : Cambridge Scholars Publishing, 2007. – 390 p.
- 38. Vygotsky L. S.** Thought and Language / Lev Semyonovich Vygotsky / [ed. by E. Hanfmann, G. Vakar]. // Cambridge : The M.I.T. Press, 1981. – 168 p.
- 39. Wiseman M.** The Empirical Study of Literature in the 21st Century / M. Wiseman // Fatos & Ficções – Estudos Empíricos de Literatura / [ed. by S. Zyngier, A. C. F. Valente]. – Rio de Janeiro : UFRJ, 2002. – P. 11–16.
- 40. Wiseman M., van Peer W.** Roman Jakobsons Konzept der Selbstreferenz aus der Perspektive der heutigen Kognitionswissenschaft / M. Wiseman, W. van Peer // Roman Jakobsons Gedichtanalysen. Eine Herausforderung an die Philologien / [heraus. von H. Birus, S. Donat, B. Meyer-Sickendiek]. – Göttingen : Wallstein, 2003. – P. 277–306.
- 41. Yin R. K.** Case Study Research: Design Methods / R. K. Yin // Thousand Oaks, L., New Delhi : Sage, 2003. – 172 p.

Чеснокова Г. В. Емпіричні методи дослідження як новий підхід до вивчення поетичного тексту.

Статтю присвячено обґрунтуванню доцільності виконання міждисциплінарних досліджень у сучасній мовознавчій парадигмі, зокрема проведення розвідок із застосуванням емпіричної методології. Надається аналіз переваг такого підходу, який ґрунтується на незалежному спостереженні, контрольованому досвіді та експерименті.

Ключові слова: емпіричні методи дослідження, емпіричне вивчення художнього тексту, міждисциплінарний підхід.

Чеснокова Г. В. Эмпирические методы исследования как новый подход к изучению поэтического текста.

Статья посвящена обоснованию необходимости проведения междисциплинарных исследований в современном языкознании, в частности исследований с использованием эмпирической методологии. Дается анализ преимуществ такого подхода, который основывается на наблюдении, контролируемом опыте и эксперименте.

Ключевые слова: эмпирические методы исследования, эмпирическое изучение художественного текста, междисциплинарный подход.

Chesnokova G. V. Empirical research methods as a new way of the poetic text studying.

The article offers an overview of empirical research methods – a methodology widely used in the Humanities, Language and Literary Studies in particular. Such tool, on a number of reasons, demonstrates obvious advantages as compared to traditional hermeneutic approach. In the present study we believe that research in the field of Linguistics should observe and verify real readers' responses to literary and imaginative texts by empirically testing the hypothesis created.

Key words: empirical research methods, empirical study of fiction, interdisciplinary approach.